

Novi predpisi v trgovinski dejavnosti

SOLIDNOST PODJETJA — POGOJ POSLOVANJA TRGOVSKO PODJETJE — ENOTNA CELOTA

Po Uredbi trgovinski dejavnosti bodo obstajala trgovska podjetja, trgovine z rednim in trgovine s pavšalnim obračunom. Ta razvrstitev je bila storjena z namenom, da bi se trgovska mreža prilagodila do zdaj pridobljenim uspehom.

Trgovsko podjetje je tista trgovska enota, ki ima razvito notranjo organizacijo in popolno razdelitev dela. Če je imelo trgovsko podjetje prej svoja prodajna predstavništva na raznih poslovnih mestih, so se ta organizirala kot trgovine v sestavi podjetja s posebnim organom upravljanja in knjigovodstvom. Spremenjena uredba tega pojma sploh je pozna. Trgovsko podjetje je s stališča odpisov enotna organizacija, ki ima lahko prodajalne po vsej državi. Te prodajalne imajo lahko tudi določene pravice do podjetja, toda to je izključna stvar podjetja. S stališča družbenega obračuna je podjetje enotno, razen če predpis določa ne odreja.

Prodajalne (poslovalnice) so tiste »najširše trgovske organizacije«, brez katerih ne bi bilo mogoče vsestransko oskrbovati potrošnikov. Za njih je značilna raznovrstnost, dobra oskrba in dober okus glede prodaje blaga. Te so čestokrat vzpodbudniki »dobrega tekmovanja« v trgovini. Po drugi strani pa je pri njih družbena kontrola lahko kaj otežkočena. Izkušnje so pokazale, da se za kontrola težko izvaja, bodisi zaradi samega njihovega bistva, bodisi (in to ne malokrat) zaradi nezadostne in slabe kontrole tržne inšpekcije. Toda slabosti inšpekcije ne morejo biti razlog za ukinitve takih organizacij, in zato je uredba ne le ozakonila obstoj prodajalnih, temveč celo predpisuje dve kategoriji, ki ju ni moč ukiniti, razen v pogojih, ki jih uredba tudi navaja.

Poslovalnice z rednim in pavšalnim obračunom

Prodajalne (poslovalnice) z rednim obračunom so tiste trgovske enote, ki nimajo razvite notranje organizacije, a imajo popolno delitev dela po osnovnih delovnih mestih. Osnovo za obračun svojih dohodkov in za izvajanje družbene kontrole morajo zagotoviti s knjigovodstveno in drugo evidenco. Gospodarski svet ljudskega odbora občine lahko izda odlok o njihovi ukinitvi le tedaj, če prodajalne ne izpolnjujejo teh pogojev, lahko pa odloča o spojitvi take prodajalne z drugim podjetjem ali prodajalno, ali pa o njeni preobrazbi v prodajalno s pavšalnim obračunom. S tem, da je obdržala prodajalne (poslovalnice) kot vzpodbudnike medsebojnega tekmovanja v trgovini, nudi uredba organizacijske pogoje za odstranitev gospodarskega kriminala, kolikor je to odvisno od organizacije in kontrole.

V prodajalnah z rednim obračunom zavzema poleg zunanje, državne in družbene kontrole važno mesto tudi notranja kontrola. Če tega ni, tedaj je to prodajalna s pavšalnim obračunom. Če se taki prodajalni pravilno odredi višina obveznosti do družbene skupnosti, in če prodajalna poštuje svoja pravila, tedaj je možnost določene vrste gospodarskega kriminala izklju-

čena, ker bi delovni kolektiv moral pravzaprav goljufati samega sebe. Relativno večji zaslužek kot rezultat večje vneme ali iniciative pri delu pa samo še bolj poudarja prednosti te organizacijske oblike. Prodajalne s pavšalnim obračunom naj bi se bavile samo s prodajo blaga za dnevno potrošnjo. Priporočljivo je, ustanovi li take prodajalne kot oblike organizacije, ki jo je uredba tudi priznala. Zaradi tega ravnanja nekateri ljudski odbori napačno, ker gledajo na priznanje poslovanja takih poslovalnic kot na politično vprašanje in zato na svojem področju načeloma ne dovoljujejo takih organizacijskih oblik v trgovini.

Sveti potrošnikov

Druga važna novost v uredbi so sveti potrošnikov, ki se lahko ustanovijo za vsako posamezno podjetje oziroma prodajalno, lahko pa tudi a več podjetij ali poslovalnic skupaj. Svet potrošnikov ni samo posvetovalno telo, marveč oblika družbene kontrole in celo neka vrsta državno-družbenega organa ljudskega odbora občine in pa podjetja, oziroma prodajalne. Svet potrošnikov vrši svoje funkcije s tem, da daje svojo soglasnost glede na sklepe podjetja oziroma prodajalne o uporabi rezervnega sklada, o razpolaganju z osnovnimi sredstvi, o uporabi sredstev za investicije, o iskanju investicijskega kredita in o spremembah pravil podjetja, oziroma poslovalnice. Te pravice, razen potrjevanja pravil, pripadajo sicer izključno gospodarski organizaciji.

S tem, da se poslužuje pravice predlaganja ukrepov za napredek v poslovanju svet potrošnikov lahko v mnogočem pliva na delo trgovske organizacije. V pravih podjetjih se lahko predvidijo tudi širše pravice sveta potrošnikov, toda tudi pravice, ki jih daje uredba, imajo namen okrepiti družbeno kontrolo.

Ustanovitev in namen skladov za pospeševanje kmetijstva

Zvezni družbeni plan za leto 1955 daje v razdelitvi sredstev kmetijstvu pomembno mesto. Razen vrste drugih ukrepov je predvidena tudi ustanovitev skladov za pospeševanje kmetijstva, in sicer v federaciji, po republikah in okrajih. Cilj teh skladov je finansiranje ukrepov za pospeševanje kmetijske proizvodnje, pridelave in prometa s kmetijskimi pridelki.

Po uredbi o upravljanju skladov za pospeševanje kmetijstva upravljajo zvezne in republiške sklade in sklade avtonomnih enot kmetijske zbornice po svojih upravnih organih za pospeševanje kmetijstva. Upravne organe postavljajo skupščine zbornic, v letu 1955 pa izjemoma upravni odbori zbornic. Okrajne sklade za pospeševanje kmetijstva upravljajo okrajni ljudski odbori. Sredstva skladov odreja vsako leto družbeni plani teritorialnih enot. Razen dohodkov, ki jih predvideva družbeni plan, pa se z zveznim predpisom lahko odredijo tudi drugi stalni dohodki skladov za pospeševanje kmetijstva. Razen tega lahko federacija, ljudske republi-

Svet potrošnikov je treba ustanovljati ne glede na dobro ali slabo delo trgovske organizacije, ker le-ti niso izraz nezaupanja do delavcev v trgovini, oziroma do delovnega kolektiva, pri katerem se ustanavljajo. Sistem našega delavskega upravljanja vsebuje razne vrste kontrole in nadzorstva s strani družbene skupnosti, toda v trgovini prihaja ta kontrola seveda najbolj do izraza.

Delež potrošnikov pri dobičku

Tretja važna novost uredbe je delež potrošnikov pri dobičku. Delež potrošnikov pri dobičku se lahko vnese v pravila trgovske organizacije, kjer se odreja tudi pogoji za dosego tega deleža, določa se del dobička, ki naj se razdeli, in končno način delitve ter obveščanja. Uredba pušča trgovski organizaciji polno svobodo glede uvajanja tega načina pridobivanja strank, postavlja za to samo možnost.

Značilno je, da nova uredba ne predvideva nikakršne splošne reorganizacije trgovske mreže, pač pa njeno postopno razvijanje v skladu s predpisi. Splošna reorganizacija bi utegnila imeti slabe posledice za razvoj blagovnega prometa, med tem ko prilagojevanje uredbi pomeni le redno pregledovanje, če trgovska organizacija izpolnjuje pogoje, ki jih uredba postavlja. Če ne izpolnjuje teh pogojev, sledijo posledice, ki jih predvideva uredba. To pa je za staljenost trgovskih organizacij dovolj in daje obenem tudi dovolj pravic (pa tudi dolžnosti) ljudskemu odboru, da podvzame potrebne sankcije proti tistim trgovskim organizacijam, ki ne izpolnjujejo predpisanih pogojev ali nezakonito poslujejo. S tem pa bo hkrati zagotovljeno omrežje trgovskih organizacij, prepričano z medsebojnimi tekmovanjem med olidnimi, poslovno sposobnimi podjetji in poslovalnicami, kar smo s to uredbi tudi hoteli doseči.

Dr. Nikola Balog

Sredstva skladov za pospeševanje kmetijstva ljudskih republik in okrajev znašajo nad 3 milijarde dinarjev. Uporabljali jih bomo praviloma v iste namene kakor sredstva zveznega sklada, toda samo v lokalnem obsegu. Služila bodo torej kot dopolnilo zveznega sklada za pospeševanje kmetijstva in pa za reševanje tistih problemov, ki niso zajeti z zveznim skladom, a so bistvenega pomena za razvoj kmetijstva posamezne republike, oziroma okraja, in za vsklajevanje njihovih programov v enotno politiko pospeševanja kmetijstva. Ker je zvezni sklad namenjen v glavnem za pospeševanje pridelovanja žitaric in pospeševanju živinoreje, se bodo republiški in okrajni skladi večinoma uporabili za razvijanje sadjarstva, vinogradništva in drugih kultur.

Finančna sredstva teh skladov niso velika, toda za zdaj začostujejo. Saj je znano, da lahko dosežemo v kmetijstvu lepe uspehe tudi z manjšimi naložbami in drobnimi deli.

B. Vespovič

Zakon o štipendijah

Dogovor urejuje obveznosti štipendista

Dosedanji način dajanja pomoči za šolanje v obliki svobodnega štipendiranja in otroških dodatkov je imel vrsto slabosti. Te so se odražale v tendenci stalnega porasta povprečne štipendije in v negativnem delovanju na redno završevanje šolanja. Zaradi tega ima novi zakon o štipendijah namen, da zakonsko uredi pogoje, pod katerimi je dosegljiva pravica na štipendijo. Sistem štipendiranja je tako prirejen, da onemogoča mnoge slabe strani dosedanje prakse. Poleg ostalih so zlasti pomembne zakonske določbe o konkurzu, o skladih in evidencah ter dogovoru.

Pri republiškem izvršnem svetu, okrajnih in občinskih ljudskih odborih ter gospodarskih organizacijah bodo ustanovljeni iz raznih ustrežajočih virov posebni skladi za štipendije. Štipendije bodo delili samo na podlagi javnega konkurza, izbiro pa bo vršila komisija. Vsi udeleženci bodo nastopali na konkurzu pod enakimi pogoji. Prednost bodo imeli tisti, ki imajo boljši uspeh v šoli, oziroma tisti, ki so zaradi slabega gmočnega stanja bolj potrebni. Prvenstvo pa imajo otroci žrtev narodnoosvobodilne vojne.

Zakon predvideva vodenje evidence o štipendistih in njihovem uspehu tako v odborih, kakor tudi na univerzi in tudi v republiškem svetu za prosveto in kulturo. Evidenca preneha, če študent, oziroma dijak ne izpolnjuje svojih šolskih obveznosti.

Zlasti so pomembna določila o dogovoru. Dogovor je obvezen in vsebuje vse osnovne obveznosti štipendista: vrsto študija, obveznosti v času študija in po končanih študijah itd. Z dogovorom se lahko odredi čas, ki ga mora študent-štipendist po končanih študijah prebiti v določenem kraju, ustanovi ali podjetju. Z dogovorom se lahko kovnjakov, za dotacije zavodom tudi odredi, da mora štipendist v primeru, da ne bi spoštoval teh določil, vrniti celotno vsoto, ki jo je za časa študiranja dobil v obliki štipendije. Predvidene so tudi kazni za tiste osebe in upravne organe, ki sprejmejo v službo štipendista, ki ni izvršil svojih obveznosti nasproti dajalcu štipendije, predvidenih v dogovoru.

Na ta način bodo do najmanjše mere skrčeni pojavi neopravljanja izpitov in podaljševanja študija, kakor tudi dobro znani primeri neodgovornega prevzemanja strokovnjakov z dajanjem večjih nagrad, pri čemer so bile na škodo državne ustanove in gospodarske orga-

nizacije, ki so dajale štipendije.

Zakon se nanaša tudi na dijake srednjih strokovnih šol in višjih razredov gimnazij.

Socialno zavarovanje umetnikov

Zvezni izvršni svet je izdal uredbu o socialnem zavarovanju umetnikov, ki neposredno zajema književnike, kompozitorje in likovne umetnike. Za ostale kategorije umetnikov je predvideno, da bodo vključeni v socialno zavarovanje na temelju posebnih odločb, ki bodo upoštevale posebnosti posameznih kategorij.

Dokler ni stopila ta uredba v veljavo, so uživali socialno zavarovanje samo književniki in filmski delavci. Nova uredba pa sloni na načelu, da morajo imeti pravico do socialnega zavarovanja vse tiste osebe, katerim je umetniško delo osnovni poklic. Kot kriterij za ugotavljanje pravice do zavarovanja jemlje uredba komisjsko ugotovitev pogojev za pravico do zavarovanja, ne pa članstvo v združenju umetnikov. Na ta način je izključena možnost, da bi se članstvo v združenju vezalo s pravico do zavarovanja.

VSI DELAVCI IN USLUŽBENCI, posebno pa

- člani delav. svetov in uprav. odborov podjetij
- člani kmetijskih združenj
- člani ljudskih odborov in člani svetov ter komisij v ljudskih odborih
- člani sindikalnih vodstev in aktivisti Socialistične zveze
- vodili in drugi uslužbenci gospodarskih ustanov in podjetij, ljudskih odborov, združenj, zbornic in združenj

NAJ BODO ČITATELJI NAŠE SKUPNOSTI.

Naročnina znaša za vse leto 500 dinarjev, za pol leta 250 dinarjev in do kraja tega leta 160 dinarjev. Posamezna številka stane 20 dinarjev. Naročajte se na naslov: Uprava »Naše skupnost«, Ljubljana, Ulica Toneta Tomšiča 5-II, telefon za ljubljanske naročnike 20-463, za zunanje 21-832, poštni predal 29, tek. račun 60-KB-5-Z-367 s posebno oznako »za »Našo skupnost«.

Podjetja lahko pošiljajo naročnino za večje število članov kolektiva ali pa določijo poverjenika, ki bi ob proviziji 20% od cene za posamezno številko naročal določen, število posameznih izvodov in jih razprodal v podjetju.

Dopisujte v »Našo skupnost«! Uredniški odbor in dopisništvo za Slovenijo: Ljubljana, Ulica Toneta Tomšiča 9-II, telefon 21-605.